

Верховний
Суд

ПРАВОВІ ОСНОВИ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ: ПРАКТИКА ВЕРХОВНОГО СУДУ ПІД ЧАС ВИРІШЕННЯ ПУБЛІЧНО- ПРАВОВИХ СПОРІВ

Ян БЕРНАЗЮК,
суддя Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду,
доктор юридичних наук, професор

НАЦІОНАЛЬНА ШКОЛА СУДДІВ УКРАЇНИ

Програма всеукраїнського семінару для суддів і помічників суддів місцевих та апеляційних судів
“Правове підґрунтя волонтерської діяльності у воєнний час. Судова практика”
(17 березня 2023 року)

Що таке волонтерська діяльність?

Волонтерська діяльність - це добровільна допомога та підтримка інших людей, громад та природи без матеріальної вигоди. Волонтерська діяльність може бути різноманітною, включаючи допомогу в організації та проведенні заходів, надання допомоги людям у потребі, волонтерство в громадських організаціях та інших некомерційних організаціях.

Волонтерство може бути корисним для всіх учасників: допомога волонтерів може допомогти забезпечити ефективне функціонування організацій та вирішення соціальних проблем, волонтери можуть отримати нові знання та навички, а також сприяти розвитку спільної громадської свідомості та підвищенню рівня взаємодії між людьми та громадами.

Волонтерська діяльність може бути здійснювана в різних сферах життя, включаючи культуру, спорт, освіту, медицину, допомогу потребуючим людям та тваринам, допомогу природі та багато іншого. Волонтерство може здійснюватися як на рівні місцевої громади, так і на національному та міжнародному рівнях.

Волонтерська діяльність є важливим елементом соціальної взаємодії та взаємодії між людьми та громадами. Вона є проявом громадської активності та громадської свідомості, сприяє підвищенню соціальної відповідальності та формуванню громадського духу.

Які ризики несе волонтерська діяльність?

Хоча волонтерська діяльність має багато переваг та може бути важливим елементом взаємодії між людьми та громадами, вона також несе певні ризики. Деякі з них можуть включати:

1. Ризик пошкодження здоров'я: Волонтерська діяльність може включати фізичну працю або роботу з небезпечними речовинами або обладнанням, що може призвести до травм.
2. Ризик захворювання: Волонтери можуть працювати з людьми або тваринами, що мають захворювання, що може призвести до зараження інфекцією.
3. Ризик зловживання: Волонтери можуть стати жертвами зловживання або надмірної вимогливості з боку організацій, для яких вони працюють.

3. Ризик зловживання: Волонтери можуть стати жертвами зловживання або надмірної вимогливості з боку організацій, для яких вони працюють.
4. Ризик недостатньої підготовки: Волонтери можуть не отримати достатньої підготовки або інструкцій для виконання роботи, що може призвести до небезпечних ситуацій.
5. Ризик порушення конфіденційності: Волонтери можуть мати доступ до конфіденційної інформації про клієнтів або іншу приватну інформацію, яку вони повинні захищати.
6. Ризик правових проблем: Волонтери можуть стикнутися з правовими питаннями, які виникають при взаємодії з організаціями, клієнтами або іншими волонтерами.

Для зменшення ризиків, пов'язаних з волонтерською діяльністю, важливо відповідально підходити до вибору організації, з якою ви бажаєте співпрацювати, отримати достатню підготовку та інструкції перед початком работ

Рейтинг довіри серед інституцій очолюють ЗСУ

<https://www.pravda.com.ua/news/2023/03/15/7393529>

Збройним силам України довіряють 95,8% українців, у топ-5 довіри серед інституцій також перебувають волонтери й добровольці, нацгвардійці й рятувальники.

Джерело: результати соціологічного опитування, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова у лютому-березні 2023 року.

Найбільшою довірою громадян користуються Збройні сили України. За час повномасштабної війни довіра до армії зросла: у липні-серпні 2021 року довіра до ЗСУ була 68%, а зараз – 95,8%,

Високий рівень довіри мають волонтерські організації (87,9%) та добровольчі загони (87,2%). Також довіру населення мають Нацгвардія (85,7%) та ДСНС (85,4%).

Більшість українців волонтерять під час війни, 18% – не планують.

<https://life.pravda.com.ua/society/2023/02/24/253036>

Більшість опитаних українців (61%) долучалися до волонтерської допомоги Силам оборони України чи своїм співгромадянам.

Близько 10% – допомагали фізичною роботою, 31% – фінансово, а майже 20% – і грошима, і роботою.

Про це свідчать результати опитування Фонду "Демократичні ініціативи" імені Ілька Кучеріва.

Реєстр волонтерів торік зріс у понад 8 разів порівняно з попередніми роками

<https://www.epravda.com.ua/news/2023/02/20/697215>

У Реєстрі волонтерів Державної податкової служби у 2022 році зареєструвались 2383 українців, що у 8,4 рази більше, ніж за весь час існування цього переліку.

На початок 2023 року ДПС нарахувала 2 699 волонтерів.

Реєстр волонтерів антитерористичної операції створено ще у 2014 році, й до повномасштабного вторгнення у ньому було лише 320 осіб.

Приблизно 70% реєстрацій волонтерів за 2022 рік припало на грудень.

Серед причин, які спонукають волонтерів зареєструватись:

- не потрапити під оподаткування донатів – без реєстрації в офіційному переліку, ДПС може нарахувати 18% податку на доходи фізичних осіб та 1,5% військового збору;
- не потрапити під фінмоніторинг та блокування рахунків від банку через підозрілість операцій по картках;
- мати додатковий рейтинг довіри, оскільки існує велика кількість шахрайських схем з донатами та недобросовісних збирачів.

1. ПИТАННЯ БІЖЕНЦІВ

1.1. Позивач оскаржує рішення Державної міграційної служби України про відмову в оформленні документів для вирішення питання про визнання позивача біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та просить зобов'язати відповідача прийняти рішення про оформлення документів.

Постанова від 10 вересня 2021 р. у справі № 120/192/20-а

Суди першої та апеляційної інстанцій у задоволенні позову відмовили.

Висновки ВС: частково задовольнив касаційну скаргу позивача, скасував рішення судів попередніх інстанцій та ухвалив нове рішення про часткове задоволення позову: визнав протиправним та скасував наказ Державної міграційної служби про відмову в оформленні документів для вирішення питання про визнання громадянина США біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту та зобов'язав відповідача повторно розглянути заяву.

Постанова ВС мотивована тим, що розгляд питання про надання чи ненадання статусу - особи, що потребує додаткового захисту, дослідження наявності підстав та обставин, які виключають можливість надання такого статусу, конвенційних ознак, за наявності яких особа може бути визнана біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, повинно здійснюватися на наступному етапі розгляду заяви, після прийняття рішення про оформлення документів для вирішення питання щодо визнання біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту на підставі встановлених обставин; суди не врахували також того, що **позивач тимчасово перебував на території України, де надавав волонтерську допомогу, кілька місяців проходив військову службу за контрактом у Збройних Силах України, а також був інструктором-парамедиком.**

Постанова ВС від 11 липня 2019 р. у справі № 826/8344/15

Суди першої та апеляційної інстанцій частково задовольнили позов: визнали протиправним та скасували рішення відповідача про відмову у визнанні позивача біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту та зобов'язали повторно розглянути заяву.

Висновки ВС: погодився із висновками судів попередніх інстанцій та залишив оскаржувані судові рішення без змін. Суд виходив з того, що відповідачем у цій справі не було враховано, що позивач у період з вересня 2013 року по травень 2014 року допомагав мирним учасникам протистоянь на Майдані Незалежності. Зважаючи на дану обставину, вважає, що на території країни громадянської належності йому загрожують переслідування.

Суд також зазначив, що не може бути залишеним поза увагою і той факт, що з 23 квітня 2015 року позивач проходить службу в Національній гвардії України, а також, що позивач є волонтером ГО «Цивільний корпус «Азов» та з 01 березня 2015 року надає допомогу у проведенні діяльності цієї громадської організації щодо волонтерського забезпечення ОЗСП «Азов» Національної гвардії України.

Постанова ВС від 7 листопада 2018 р. у справі № 818/493/16

Суди першої та апеляційної інстанцій позов задовольнили частково: визнали протиправною відмову відповідача у визнанні позивача біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та зобов'язали повторно розглянути заяву позивача з урахуванням висновків суду.

Висновки ВС: погодився із судами попередніх інстанцій, касаційну скаргу Державної міграційної служби України залишив без задоволення, а судові рішення – без змін. Суд виходив, зокрема, з того, що відповідачем при розгляді заяви позивача не було проведено належної перевірки, збору та аналізу інформації щодо нових обставин вказаних самим заявником, а отже прийнято необґрунтоване та передчасне рішення; в матеріалах особової справи заявника не міститься доказів звернення відповідача з відповідними запитам до Міністерства закордонних справ України, Служби безпеки України, інших органів державної влади, органів місцевого самоврядування та об'єднань громадян, **які можуть сприяти встановленню справжніх фактів стосовно особи, справа якої розглядається, з метою отримання додаткової інформації, включаючи інформацію про волонтерську діяльність.**

абз. 3 п. 34 постанови КМУ від 21 липня 2021 р. № 756 «Деякі питання оформлення і видачі документів, що посвідчують особу, яка потребує додаткового захисту»:

у разі необхідності підтвердження інших відомостей про особу або дійсності поданих заявником документів надсилаються запити відповідним державним органам, які надають відповідь протягом трьох робочих днів з дня надходження таких запитів.

Постанова ВС від 13 серпня 2020 р. у справі № 826/1029/17

Суди першої інстанції у задоволенні позову відмовив; суд апеляційної інстанції ухвалив рішення про задоволення позову частково: визнав протиправною відмову відповідача у визнанні позивача біженцем або особою, яка потребує додаткового захисту, та зобов'язав повторно розглянути заяву позивача з урахуванням висновків суду.

Висновки ВС: Суд погодився з висновками суду першої інстанції – задовольнив касаційну скаргу Державної міграційної служби України, скасував постанову суду апеляційної інстанції та залишив у силі рішення суду першої інстанції.

Суд, крім іншого, виходив з того, що судом першої інстанції було належним чином досліджено анкету, висновок, протокол співбесіди, інформацію, що стосуються ситуації в країна походження з приводу переслідувань. Відповідно до тексту рішення суду першої інстанції, були досліджені всі докази у їх належній сукупності, на підставі яких суд дійшов висновку про необґрунтованість заявлених вимог. При цьому, як правильно зазначено судом першої інстанції, інформація що міститься в Реєстрі громадських об'єднань, громадська організація «Міжнародного миротворчого батальйону ім. Іси Мунаєва», зареєстрована в Єдиному реєстрі 25 травня 2015 року, проте, згідно Переліку організацій та установ, що залучають до своєї діяльності іноземців та осіб без громадянства **для провадження волонтерської діяльності на території України, що розміщений на офіційному веб-сайті Міністерства соціальної політики України, дана організація відсутня.**

Відповідні переліки :

<https://www.msp.gov.ua/timeline/?t=159&from=&till=&m=20#tagpanel>

Відповідний реєстр:

[https://platforma.volunteer.country/posts/reiestr-volonteriv-shcho-tse-take-i-
iak-zareiestruvatys](https://platforma.volunteer.country/posts/reiestr-volonteriv-shcho-tse-take-i-
iak-zareiestruvatys)

Постанова ВС від 11 грудня 2020 р. у справі № 826/6862/16

Суди першої та апеляційної інстанцій позов задовольнили частково: визнали протиправним та скасували рішення Державної міграційної служби України в частині відмови у визнанні позивача особою, яка потребує додаткового захисту.

Висновки ВС: Суд вказав на передчасність висновків судів попередніх інстанцій, частково задовольнив касаційну скаргу відповідача, скасував судові рішення та направив справу на новий розгляд до суду першої інстанції.

Суд виходив з того, що суди попередніх інстанцій, **врахувавши виключно те, що позивач здійснював волонтерську діяльність на території України**, не дослідили та не надали оцінки факту політичних, адміністративних переслідувань, наявності чи відсутності судових справ, з приводу яких позивач був змушений покинути територію країни походження; також суди оминули увагою дослідження правдивості пояснень позивача щодо мотивів відмови від заяви про надання статусу біженця в Румунії у хронологічному співвідношенні із загальновідомою датою початку революційних подій в Україні. Окрім того, суди попередніх інстанцій, з'ясовуючи фактичні обставини справи, не встановили ситуацію по країні походження позивача.

Постанова ВС від 10 квітня 2019 р. у справі № 815/3915/16

Суд першої інстанції позов задовольнив; суд апеляційної інстанції – скасував судові рішення суду першої інстанції та ухвалив нове, яким відмовив у задоволенні позову.

Висновки ВС: погодився із судом апеляційної інстанції та залишив постанову суду без змін, виходячи з того, що позивачем не доведено жодного конкретного факту про можливі утиски через політичні погляди щодо нього в країні походження, а відповідні твердження не можуть розцінюватись як переслідування та загроза його життю по політичним причинам.

Відповідач, приймаючи оскаржуване рішення, належним чином дослідив, який рівень небезпеки для позивача існував на момент залишення ним країни походження (рф), в тому числі, з урахуванням країни походження позивача та проаналізував належним чином інформацію, повідомлену позивачем в заяві про надання статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, анкеті та протоколах співбесід, в яких позивачем були заявлені причини неможливості повернення в країну громадянської належності, зокрема, **рекрутування до проходження військових зборів на невизначений термін, що є небезпечним для життя та переслідування через волонтерську діяльність, яку він надавав Україні.**

1.2. Справи, у яких позивач просить:

скасувати рішення Державної міграційної служби про відмову у видачі посвідки на тимчасове проживання та зобов'язати повторно розглянути заяву

або

визнати протиправними та скасувати рішення Державної міграційної служби щодо скасування дозволів на імміграцію в Україну, а також визнати незаконними дії щодо визнання недійсними та вилучення, виданих на підставі цих дозволів, посвідок на постійне проживання.

Постанова ВС від 12 грудня 2018 р. у справі № 826/15686/16

Суди першої та апеляційної інстанцій позов задовольнили.

Висновки ВС: Суд погодився з висновками судів першої та апеляційної інстанцій, виходячи з того, що позивач, маючи статус біженця, але користуючись правами наданими Законом України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» іноземцю, мав право звернутись із заявою до органу міграційної служби для отримання посвідки на тимчасове проживання, оскільки **мав намір здійснювати волонтерську діяльність** та продовжувати перебувати на території України на законних підставах.

У цій справі судами було встановлено, що позивачем працівнику Державної міграційної служби був наданий проїзний документ, який посвідчував його особу, при розгляді заяви на отримання посвідки, із **візою типу Д, мета поїздки 07/10 (провадження волонтерської діяльності)**.

ВС вказав на безпідставність твердження касатора щодо відсутності у позивача паспортного документу іноземця або документу, який встановлює особу без громадянства, оскільки основною метою пред'явлення такого документу є встановлення особи заявника, а це цілком можливе за допомогою проїзного документу біженця.

На момент виникнення спору у цій справі чинною була Постанова КМУ 1 червня 2011 р. № 567 «Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію»

Зараз є чинною Постанова КМУ від 1 березня 2017 р. № 118 «Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію»

Все про візу категорії Д:

- <https://cyprus.mfa.gov.ua/konsulski-pitannya/vizovi-pitannya/viza-kategoriyi-d-dovgostroкова>

Постанова ВС від 25 листопада 2020 р. у справі № 810/916/16

Суди першої та апеляційної інстанцій адміністративний позов задовольнили.

Висновки ВС: Суд погодився з такими висновками судів попередніх інстанцій, виходячи з того, що при прийнятті рішень про скасування дозволів на імміграцію позивачів не було надано належної оцінки обставинам, викладеним в рекомендаційних листах, а саме: **Громадської організації «Лідерство та партнерство» від 28.09.2016, в якому позивачі характеризуються як волонтери, учасники соціально-патріотичних проектів та патріоти; Плесецької загальноосвітньої школи I-III ступеня Васильківського району Київської області, в якому зазначено, що позивачі є волонтерами, за їх підтримкою проходить велика кількість свят, позивачі допомагають незахищеним сім'ям; Християнської школи «Виноградник», в якому позивачі характеризуються як волонтери, які протягом останніх років організують для підлітків та молоді патріотичний християнський велопробіг, як патріоти України, які систематично надавали допомогу учасникам Майдану і особисто брали участь у подіях, що вплинули на долю України.**

УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК У ЦІЙ КАТЕГОРІЇ СПРАВ:

під час прийняття Державною міграційною службою України рішення про надання особі статусу біженця або особи, яка потребує додаткового захисту, мають враховуватися підтверджені факти активної участі такої особи у здійсненні волонтерської діяльності, проте така участь не повинна мати вирішального значення.

2. ВСТАНОВЛЕННЯ ПРИЧИН НАСТАННЯ ІНВАЛІДНОСТІ

Постанова ВС від 20 жовтня 2021 р. у справі № 823/2045/17

Позивач просив визнати незаконною бездіяльність Центру медико-соціальної експертизи щодо нездійснення відповідних дій згідно з поданою позивачем заявою та поданих раніше медичних документів щодо зміни позивачу формулювання причини інвалідності 2-ої групи, встановленої згідно з актом огляду МСЕК та відповідно до довідки МСЕК із «Загальне захворювання» на «Поранення, контузії, каліцтва, одержані під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення» та зобов'язати відповідача змінити встановлений причинний зв'язок інвалідності 2-ої групи із «Загальне захворювання» на «Поранення, контузії, каліцтва, одержані під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення».

Суди першої та апеляційної інстанцій у задоволенні позову відмовили.

Висновки ВС: Суд не погодився з такими висновками судів попередніх інстанцій, частково задовольнив касаційну скаргу позивача, скасував рішення судів першої та апеляційної інстанцій та ухвали нове рішення про часткове задоволення позову: визнав протиправною відмову центру Медико-соціальної експертизи, що оформлена листом, у розгляді по суті заяви позивача про зміну причини інвалідності, встановленої йому в акті огляду МСЕК, та зобов'язав відповідача повторно розглянути заяву позивача.

Суд виходив з того, що судами попередніх інстанцій не надано правової оцінки тому, що **позивач був добровільно залучений до забезпечення проведення антитерористичної операції (у тому числі проводив волонтерську діяльність)**, перебуваючи безпосередньо в районі антитерористичної операції на території Луганської області в період її проведення.

Суд зазначив, що 8 вересня 2015 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 685, якою затвердив Порядок надання статусу інваліда війни особам, які отримали інвалідність внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення (Порядок № 685), відповідно до абзацу 6 пункту 2 якого **статус інваліда війни надається особам, які добровільно забезпечували (або добровільно залучалися до забезпечення) проведення антитерористичної операції (у тому числі провадили волонтерську діяльність) та стали інвалідами внаслідок поранення, контузії або каліцтва, одержаних під час забезпечення проведення антитерористичної операції (у тому числі волонтерської діяльності), перебуваючи безпосередньо в районі антитерористичної операції в період її проведення.**

УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК У ЦІЙ КАТЕГОРІЇ СПРАВ:

особи, які залучалися на добровільних засадах до забезпечення проведення антитерористичної операції, включаючи здійснення ними волонтерської діяльності на відповідних територіях, та стали інвалідами внаслідок поранення, контузії або каліцтва, отриманого під час здійснення такої діяльності, мають право (за умови доведення відповідних фактів) на зміну формулювання причини інвалідності в акті огляду МСЕК із «Загальне захворювання» на «Поранення, контузії, каліцтва, одержані під час безпосередньої участі в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення».

3. ОТРИМАННЯ СТАТУСУ УЧАСНИКА БОЙОВИХ ДІЙ ТА СТАТУСУ ВЕТЕРАНА ВІЙНИ

Постанова ВС від 27 жовтня 2022 р. у справі № 140/13919/21

Позивач просив визнати рішення Міжвідомчої комісії з питань розгляду матеріалів про визнання учасниками бойових дій та виплати одноразової грошової допомоги в разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера і деяких інших категорій осіб при Міністерстві у справах ветеранів України (далі – Міжвідомча комісія) про відмову в наданні позивачу статусу учасника бойових дій протиправним та скасувати його та зобов'язати Міжвідомчу комісію повторно розглянути таку заяву позивача.

Суди першої та апеляційної інстанцій позов задовольнили.

- **Висновки ВС:** Суд погодився з такими висновками судів першої та апеляційної інстанцій, виходячи з того, що на позивача, як цивільного медичного працівника у складі добровольчого формування, поширюється дія абзацу першого пункту 21 частини першої статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», відповідно до якого учасниками бойових дій визнаються особи, які у період до набрання чинності Законом України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення не менше 30 календарних днів.

Участь у воєнізованих формуваннях не можна віднести до волонтерської діяльності, але будь-які інші види забезпечення антитерористичної операції є волонтерством.

Відповідно до ст. 6 ЗУ «Про волонтерську діяльність» передбачена виплата одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті) або інвалідності волонтера внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), отриманого під час надання волонтерської допомоги в районі проведення антитерористичної операції, здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, здійснення заходів, необхідних для забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави у зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України та/або іншої країни проти України, бойових дій та збройних конфліктів.

Постанова ВС від 18 листопада 2020 р. у справі № 440/3714/18

Позивач просив визнати протиправними дії та бездіяльність Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції, які полягають у безпідставному неприйнятті та поверненні документів, поданих позивачем з метою отримання статусу учасника бойових дій на розгляд Міжвідомчої комісії, зобов'язати Державну службу України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції прийняти та передати відповідні документи на розгляд Міжвідомчої комісії, а також зобов'язати Міжвідомчу комісію розглянути подані позивачем документи та прийняти за результатом їх розгляду обґрунтоване законне рішення.

Суди першої та апеляційної інстанцій позов задовольнили частково: визнали протиправною бездіяльність Державної служби України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції щодо невчинення дій з передання заяви позивача на розгляд Міжвідомчої комісії та зобов'язали відповідача прийняти та передати документи, подані позивачем з метою отримання статусу учасника бойових дій на розгляд Міжвідомчої комісії.

Висновки ВС:

питання про наявність підстав для надання статусу учасника бойових дій працівникам підприємств, установ, організацій, які залучалися та брали безпосередню участь в антитерористичній операції в районах її проведення, належить до виключної компетенції Міжвідомчої комісії, яка утворюється Державною службою України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції;

у спірних відносинах відповідач вийшов за межі власних повноважень, що визначені чинним законодавством, і права позивача порушені протиправною бездіяльністю відповідача щодо невчинення дій з передання його заяви на розгляд Міжвідомчої комісії.

Аналогічна висновки ВС викладені у постановах від 15 липня 2019 р. у справі № 440/3546/18, від 12 грудня 2019 р. у справі № 560/1254/19 та від 16 липня 2020 р. у справі № 826/13682/18.

Постанова ВС від 6 березня 2018 р. у справі № 711/4155/17

Позивач оскаржив відмову Департаменту соціальної політики в наданні йому статусу ветерана війни та видачі посвідчення інваліда війни.

Суди першої та апеляційної інстанцій відмовили у задоволенні позову.

Висновки ВС: Суд погодився з висновками судів попередніх інстанцій. Судами у цій справі було встановлено, що позивачем при зверненні до Департаменту соціальної політики було подано довідку МСЕК про встановлення 2 групи інвалідності внаслідок загального захворювання та рішення апеляційного суду Черкаської області, яким встановлено факт того, що позивач був добровільно залучений до забезпечення проведення антитерористичної операції (у т. ч. проводив волонтерську діяльність), перебуваючи безпосередньо в районі антитерористичної операції на території Луганської області в період її проведення.

Однак, з аналізу змісту Положення про комісії з питань встановлення громадянам пільгових статусів в управліннях соціального захисту населення Придніпровського та Соснівського районів департаменту соціальної політики Черкаської міської ради, а також правових актів, на підставі яких воно розроблене (Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», Порядку № 685), Судом виявлено, що до повноважень комісії не належить встановлення причинно-наслідкового зв'язку між інвалідністю та пораненням, контузією, отриманими під час перебування в зоні АТО. Комісія з питань встановлення громадянам пільгових статусів приймає рішення про надання відповідного статусу на підставі поданих документів, перелік яких визначений в пункті 4 Порядку № 685.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВИСНОВКИ У ЦІ КАТЕГОРІЇ СПРАВ:

питання про наявність підстав для надання статусу учасника бойових дій працівникам підприємств, установ, організацій, які залучалися на добровільних засадах до забезпечення проведення антитерористичної операції, у тому числі здійснювали волонтерську діяльність, в районах її проведення, належить до виключної компетенції Міжвідомчої комісії, яка утворюється Державною службою України у справах ветеранів війни та учасників антитерористичної операції;

на осіб, які брали участь у складі добровольчих формувань, що були утворені або самоорганізувалися для захисту незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України, брали безпосередню участь в антитерористичній операції, поширюється дія Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

4. ПОНОВЛЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО СТРОКУ

Постанова ВП ВС від 10 листопада 2022 р. у справі № 990/115/22

Суд переглянув в апеляційному порядку ухвалу ВС, який, розглядаючи справу як суд першої інстанції, повернув позовну заяву особи до Вищої ради правосуддя про звільнення її з посади судді Апеляційного суду м. Києва на підставі пункту 3 частини шостої статті 126 Конституції України.

Залишаючи позовну заяву без руху та, згодом повертаючи її, Суд виходив з того, що професійна діяльність суддів є публічною службою, а відтак для звернення до суду із цим позовом встановлено місячний строк. Суд, проаналізувавши положення чинного процесуального законодавства, ураховуючи обізнаність позивачки та її представника про дату засідання Вищої ради правосуддя, на якому повинно було розглядатись та вирішуватись питання порядку денного щодо неї, дійшов висновку, що в цьому випадку позивачка пропустила строк звернення до суду.

Висновки ВП ВС: погодилася з висновками ВС, залишила касаційну скаргу позивачки без задоволення, а ухвалу ВС – без змін.

ВП ВС виходила з того, що питання поновлення процесуального строку у випадку його пропуску з причин, пов'язаних із запровадженням воєнного стану в Україні, вирішується в кожному конкретному випадку з урахуванням доводів, наведених у заяві про поновлення такого строку. Сам по собі факт запровадження воєнного стану в Україні не є підставою для поновлення процесуального строку. Такою підставою можуть бути обставини, що виникли внаслідок запровадження воєнного стану та унеможливили виконання учасником судового процесу процесуальних дій протягом установленого законом строку.

Не є поважними причинами пропуску строку на звернення до суду з тих підстав, що позивачка не мала можливості зустрітися зі своїм представником - адвокатом для надання йому необхідних документів та доручення на надання правової допомоги щодо оскарження спірного рішення, оскільки останній з березня 2022 року займався волонтерською діяльністю та зв'язок з ним був відсутнім.

Постанова ВС від 9 лютого 2023 р. у справі № 240/44132/21

Позивач звернувся до суду з позовом до відділу державної виконавчої служби міжрегіонального управління Міністерства юстиції про визнання протиправною та скасування постанови про виправлення помилки у процесуальному документі.

Рішенням окружного адміністративного суду у задоволенні позову відмовлено.

Ухвалою апеляційного адміністративного суду апеляційну скаргу позивача на рішення окружного адміністративного суду залишено без руху та в подальшому, ухвалою апеляційного адміністративного суду визнано неповажними наведені позивачем підстави для поновлення строку на апеляційне оскарження рішення окружного адміністративного суду та відмовлено у відкритті апеляційного провадження.

Висновки ВС: Суд погодився з висновками суду апеляційної інстанції, залишив касаційну скаргу позивача без задоволення, а ухвалу суду апеляційної інстанції – без змін.

Суд відхилив посилення позивача на те, що його представник здійснює волонтерську діяльність, а тому він не міг подати відповідну скаргу, оскільки це не є об'єктивно непереборними обставинами, які не залежать від волевиявлення особи, що оскаржує судові рішення, та не пов'язано з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення процесуальних дій.

Постанова ВС від 9 жовтня 2019 р. у справі № 807/643/17

Позивач звернувся до суду з адміністративним позовом до Атестаційної комісії Головного управління Національної поліції, в якому просив: визнати поважними причини пропуску строку звернення до суду та поновити вказаний строк; визнати протиправним та скасувати рішення атестаційної комісії в частині висновку відносно позивача про невідповідність його займаній посаді та звільнення зі служби через службову невідповідність.

Суд першої інстанції позов задовольнив. Проте постановою апеляційного адміністративного суду рішення суду першої інстанції скасовано, адміністративний позов залишено без розгляду з підстав пропуску позивачем строку звернення до суду без поважних причин.

Суд апеляційної інстанції зазначив, що підставою несвоєчасного звернення позивача до суду із позовом слугувало здійснення ним волонтерської діяльності та перебування в зоні проведення антитерористичної операції на добровільних засадах, однак будь-яких доказів перебування позивача в зоні проведення антитерористичної операції на добровільних засадах суду не представлено.

Висновки ВС: Суд не погодився з такими висновками суду апеляційної інстанції, касаційну скаргу позивача задовольнив частково, постанову апеляційного адміністративного суду скасував та направив справу до цього суду для продовження розгляду.

Суд виходив з того, що позивач надав лист Хустської міської громадської організації «Хуст-Патріот», який свідчить про те, що позивач є членом цієї громадської організації та у визначений період перебував в зоні проведення антитерористичної операції на добровільних засадах, здійснював моніторинг та аналіз існуючих проблем матеріального забезпечення осіб, які беруть участь в бойових діях, тощо.

УЗАГАЛЬНЕНІ ВИСНОВКИ У ЦІЙ КАТЕГОРІЇ СПРАВ:

підтверджений належними доказами факт здійснення позивачем волонтерської діяльності та перебування в зоні проведення антитерористичної операції на добровільних засадах, може бути підставою для визнання поважними причини пропуску строку звернення до суду;

посилання позивача на те, що його представник здійснює волонтерську діяльність, а тому він не міг подати відповідну позовну заяву, апеляційну чи касаційну скаргу не є об'єктивно непереборними обставинами, які не залежать від волевиявлення особи, що подає позов або оскаржує судові рішення, та не пов'язано з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення процесуальних дій.

5. ВИКОРИСТАННЯ ВОЛОНТЕРІВ У ВИБОРЧОМУ ПРОЦЕСІ

Постанова від 5 березня 2019 р. у справі № 855/58/19

Кандидат на пост Президента України звернувся до апеляційного адміністративного суду як суду першої інстанції з позовом до Центральної виборчої комісії, в якому просив: визнати протиправними дії ЦВК стосовно підготовки, порядку та процедури розгляду проекту постанови ЦВК «Про Роз'яснення щодо реалізації положень ч. 6 ст. 64 Закону України «Про вибори Президента України»; визнати протиправною та нечинною постанову ЦВК від «Про Роз'яснення щодо реалізації положень ч. 6 ст. 64 Закону України «Про вибори Президента України».

Рішенням апеляційного адміністративного суду позов задоволено частково. Визнано протиправною та нечинною постанову ЦВК «Про Роз'яснення щодо реалізації положень ч. 6 ст. 64 Закону України «Про вибори Президента України» з додатком. В іншій частині позовні вимоги залишено без задоволення.

Висновки ВС: Суд лише частково погодився з такими висновками апеляційного адміністративного суду, апеляційну скаргу ЦВК задовольнив частково, рішення апеляційного адміністративного суду в частині визнання протиправним та нечинним тридцять третього абзацу Роз'яснення, затвердженого постановою ЦВК, а саме: «Разом з тим, якщо залучення фізичних осіб не пов'язано з використанням їх праці на умовах трудового договору (контракту) чи за цивільно-правовими договорами, юридична особа, яка є надавачем послуг з проведення передвиборної агітації, відповідно до статті 4 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» не є платником єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» скасував і в цій частині провадження у справі закрит; в частині задоволення позовних вимог постанову апеляційного адміністративного суду скасував та ухвалив нове рішення про відмову у задоволенні позову.

Суд виходив з того, що до повноважень ЦВК віднесено можливість надання роз'яснень і рекомендації виключно з питань застосування законодавства України про вибори і референдуми. У той же час, з огляду на норми ч. 1 ст. 13, п. 4 та 5 ч. 1 ст. 17 Закону «Про Центральну виборчу комісію», ЦВК не може надавати роз'яснення і рекомендації стосовно можливості залучення громадян виборців відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність» у статусі волонтерів для проведення передвиборної агітації.

Постанова ВС від 4 березня 2019 р. у справі № 855/57/19

Кандидат на посаду Президента України звернувся до суду із адміністративним позовом про визнання протиправною та скасування постанови ЦВК «Про роз'яснення щодо реалізації положень частини шостої статті 64 Закону України «Про вибори Президента України».

Рішенням апеляційного адміністративного суду адміністративний позов кандидата на пост Президента України задоволено частково: виключено з Роз'яснення, затвердженого постановою ЦВК «Про роз'яснення щодо реалізації положень частини шостої статті 64 Закону України «Про вибори Президента України» та є додатком до неї, передостанній абзац; в задоволенні решти позовних вимог кандидата на пост Президента України відмовлено.

Висновки ВС:

Суд частково погодився з вищенаведеними висновками апеляційного адміністративного суду, апеляційні скарги позивача та ЦВК задовольнив частково, рішення апеляційного адміністративного суду змінив в частині мотивів до часткового задоволення позову; в іншій частині рішення апеляційного адміністративного суду залишив без зміни. Суд дійшов висновку, що можливість надання таких роз'яснень виходить за межі повноважень ЦВК.

Зробивши умовивід із низки статей Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», ЦВК фактично перевищила надані їй владні повноваження та розтлумачила законодавство, відмінне від виборчого, а надання роз'яснення законодавства з питань сплати єдиного внеску не належить до повноважень відповідача.

УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК У ЦІЙ КАТЕГОРІЇ СПРАВ:

до повноважень ЦВК віднесено можливість надання роз'яснень і рекомендації виключно з питань застосування законодавства України про вибори і референдуми.

з огляду на норми ч. 1 ст. 13, п. 4 та 5 ч. 1 ст. 17 Закону «Про Центральну виборчу комісію», ЦВК не може надавати роз'яснення і рекомендації стосовно можливості залучення громадян виборців відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність» у статусі волонтерів для проведення передвиборної агітації.

6. ВИКОРИСТАННЯ ВОЛОНТЕРІВ У ТРУДОВІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Постанова ВС від 2 липня 2020 р. у справі № 818/1092/16

Комунальне підприємство звернулося до суду з адміністративним позовом до управління Держпраці, в якому просило визнати протиправним та скасувати припис, постанову про накладення штрафів.

Суд першої інстанції адміністративний позов задовольнив частково: визнав протиправною та скасував пункт 1 припису Управління Держпраці. Постановою апеляційного адміністративного суду скасовано постанову суду першої інстанції в частині задоволення позову та ухвалено в цій частині нове рішення, яким відмовлено в позові.

Висновки ВС: Суд погодився з висновками суду апеляційної інстанції, залишив касаційну скаргу позивача без задоволення, а постанову суду апеляційної інстанції – без змін.

Твердження репортерів, що вони не отримували винагороди за свою діяльність, не впливає на фактичне виконання ними трудових обов'язків без належного їх оформлення. При цьому, підставою для винесення оскаржуваної постанови про накладення на КП «Редакція газети «Сумщина» штрафних санкцій було не порушення законодавства по виплаті заробітної плати, а фактичний допуск працівників до роботи без належного оформлення.

УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК У ЦІЙ КАТЕГОРІЇ СПРАВ:

залучення волонтерів до виконання певних видів діяльності допускається виключно у випадках, визначених Законом України «Про волонтерську діяльність» та іншим законодавством.

7. ВИКОНАННЯ СУДОВОГО РІШЕННЯ

Постанова від 13 червня 2018 р. у справі № 802/211/16-а

Позивач оскаржував бездіяльність Головного управління Національної поліції України щодо нерозгляду його скарги, в якій було порушено питання щодо невиконання постанови головного державного виконавця, та просив зобов'язати Управління розглянути таку скаргу, а також стягнути завдану моральну шкоду.

Суди першої та апеляційної інстанцій позов задовольнили частково: визнали протиправною бездіяльність ГУ Національної поліції України щодо нерозгляду скарги позивача та зобов'язали відповідача розглянути таку скаргу.

Висновок ВС: Суд погодився з такими висновками судів першої та апеляційної інстанцій, залишив касаційні скарги позивача та Управління без задоволення, а судові рішення – без змін.

Суд виходив з того, що факт продажу автомобіля, належного боржнику, по дорученню не свідчить про зміну власника автомобіля, а **докази передачі іншого автомобіля волонтерам для передачі бійцям АТО, як і докази відсутності іншого майна, зокрема, транспортних засобів у власності боржника, відсутні.**

УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК У ЦІЙ КАТЕГОРІЇ СПРАВ:

Боржник, майно якого перебуває під арештом або на яке накладено стягнення, не має право самостійно, без згоди кредитора, передати таке майно на потреби благодійництва, у тому числі передати волонтерам.

СПРАВИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ НА РОЗГЛЯДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ

Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду 26 липня 2021 року № 320/5955/20 (ухвалою ВС від 19 серпня 2021 р. відкрито касаційне провадження)

Особа звернувся до суду з позовом, в якому просила:

- визнати протиправним рішення міжвідомчої комісії від 04.06.2020 протокол № 1;
- зобов'язати міжвідомчу комісію призначити одноразову грошову допомогу відповідно до Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту», постанови Кабінету Міністрів України № 336 від 29.04.2019, у розмірі визначеному підпунктом «б» пункту 1 статті 16-2 Закону України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей», для осіб з інвалідністю 2 групи, в терміни передбачені чинним законодавством.

У 2016 році особі було призначено одноразову грошову допомогу у зв'язку з інвалідністю (III група) відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність». Вказував, що на той момент він не мав статусу особи з інвалідністю внаслідок війни та відповідного посвідчення інваліда війни, а тому не мав права вибору відповідно до якого законодавчого акта її отримувати.

Висновки Суду: апеляційну скаргу Міністерства у справах ветеранів України задовольнив: рішення Київського окружного адміністративного суду від 25 лютого 2021 року скасував та ухвалив нове судове рішення, яким у задоволенні позовних вимог відмовити в повному обсязі.

Правова природа одноразової грошової допомоги полягає у наданні державою, крім основних видів соціального захисту передбачених статтею 46 Конституції України, права особі одноразово скористатися отриманням грошової суми коштів, як додатковою компенсацією за статтею 6 Закону України «Про волонтерську діяльність» або іншим законом, зокрема, Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Принцип правової визначеності у правовідносинах пов'язаних з отриманням одноразової грошової допомоги полягає у тому, що скориставшись таким правом, зокрема, відповідно до Закону України «Про волонтерську діяльність», особа позбавлена можливості у майбутньому повторно претендувати на отримання такого ж виду соціальної допомоги, як одноразова грошова допомога відповідно до інших законів, зокрема, Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту».

Позивачем у 2016 році використано право на отримання компенсаційної виплати, передбаченої статтею 6 Закону України «Про волонтерську діяльність», відтак, додаткове отримання ним одноразової грошової допомоги за Законом України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» не є можливим.

Постанова Шостого апеляційного адміністративного суду від 29 червня 2022 р. № 580/11207/21 (ухвалою від 2 серпня 2022 р. ВС відкрито касаційне провадження)

Особа звернувся до суду першої інстанції з позовом, в якому просила:

- визнати протиправним та скасувати рішення відповідача від 30.09.2021 № 11/III/13/5 про відмову у наданні позивачу статусу учасника бойових дій;
- зобов'язати відповідача повторно розглянути заяву позивача про надання статусу учасника бойових дій з урахуванням висновків суду.

Висновки Суду: погодився з рішенням Черкаського окружного адміністративного суду від 22.02.2022, яким позов задоволено.

З матеріалів справи вбачається, що 25.05.2016 позивач уклав з Першим добровольчим мобільним шпиталем ім. Миколи Пирогова договір про добровільне виконання завдання під час надання медичної допомоги в зоні АТО у якості лікаря хірурга.

Відповідно до наказів керівника антитерористичного центру при СБУ позивача було залучено до проведення антитерористичної операції на території Донецької та Луганської областей і відряджено в район її проведення у складі Першого добровольчого мобільного шпиталю ім. Миколи Пирогова.

Вимога про подання такого документу, як довідки органів, які згідно з Законом України «Про боротьбу з тероризмом» визначені суб`єктами, які безпосередньо здійснюють боротьбу з тероризмом, з`явилася в Законі України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» в редакції Закону від 01.01.2020.

Суд погодився із висновками суду першої інстанції про те, що подані позивачем на розгляд Міжвідомчої комісії документи, копії яких наявні в матеріалах справи, містять достатні докази для відповідного висновку про наявність у позивача права на набуття статусу учасника бойових дій, а тому у відповідача були відсутні підстави для відмови позивачу в наданні такого статусу.

Є безпідставними посилання апелянта на те, що позивач залучався до проведення антитерористичної операції, як військовослужбовець ЗСУ, і як наслідок, вправі претендувати на статус учасника бойових дій згідно з пунктом 19 частини 1 статті 6 Закону № 3551-XII, з огляду на те, що, останні спростовуються наявними в матеріалах справи документами, зі змісту яких вбачається, що позивач залучався до проведення антитерористичної операції як цивільний медичний працівник у складі добровольчого формування.

Верховний
Суд

Дякую за увагу!